

RÓMSKY JAZYK A LITERATÚRA

ÚVOD

Vzdelávací štandard predmetu rómsky jazyk a literatúra je pedagogický dokument, ktorý stanovuje nielen výkon a obsah, ale umožňuje aj rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov. Pozostáva z charakteristiky a cieľov predmetu, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Predstavuje ucelený systém všeobecne formulovaných kognitívne odstupňovaných výkonov. Tieto výkony môže učiteľ bližšie špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti žiakov.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom je učivo štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Obsahový štandard vychádza z Učebných osnov rómskeho jazyka a literatúry pre stredné školy, ktoré boli overené v rámci projektu „*Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách*“ (2003–2010). Je v súlade s medzinárodnými odporúčaniami Rady Európy a Rámcovým vzdelávacím programom rómskeho jazyka, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s Európskym fórom Rómov a kočovníkov. Stanovený učebný obsah môže učiteľ tvorivo modifikovať v rámci školského vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov.

Vzdelávací štandard je koncipovaný tak, aby učiteľ nepredkladal žiakom len hotové poznatky, ale vytváral im primerané podmienky na aktívne osvojovanie vedomostí. Vzhľadom na charakter a ciele predmetu sa organizácia vyučovania prispôsobí počtu žiakov v triede. Tým sa garantujú vonkajšie podmienky na adekvátnu realizáciu výučby a splnenie výkonového a obsahového štandardu.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Rómsky jazyk a literatúra má v nižšom strednom vzdelávaní špecifické postavenie. Napomáha školskej úspešnosti žiakov z rómskych komunít a prispieva k dobrej sociálnej klíme medzi žiakmi v triede a škole. Prostredníctvom rôznych príbehov a učebných textov všetci žiaci v triede spoznávajú rómsky jazyk, získavajú základné informácie o dejinách Rómov a rómskej kultúre. Jazykový systém vychádza zo štandardizovaného rómskeho jazyka (2008), ktorým komunikuje väčšina rómskeho obyvateľstva na Slovensku. Predmet rozvíja kultúrne kompetencie a vzájomné porozumenie medzi žiakmi v triede. Vyučovanie predmetu je zamerané na používanie rómskeho jazyka v každodenných komunikačných situáciách. Dôležité je využívanie inovatívnych a interaktívnych metód vzdelávania, ktoré napomáhajú k inklúzii žiakov z rómskych komunít.

CIELE PREDMETU

Žiaci

- nadobudnú spôsobilosti, ktoré im umožnia chápať svet bez predsudkov a stereotypov,
- poznajú základné rozdiely medzi dialektmi rómskeho jazyka a štandardizovaným rómskym jazykom,
- získajú prehľad v rómskej literatúre a dokážu reprodukovať krátku báseň/literárne dielo v rómskom jazyku,
- porozumejú jednoduchým textom v rómskom jazyku o kultúre a dejinách Rómov,
- uskutočnia jednoduchý rozhovor na známu tému v rómskom jazyku v triede a mimo triedy,
- aplikujú rozšírenú slovnú zásobu v rómskom jazyku v bežných komunikačných situáciách,
- porozumejú jednoduchým príbehom v rómskom jazyku a dokážu reprodukovať ich obsah,
- napíšu krátke jednoduché oznamy, osobné listy a texty na známe témy z každodenného života v rómskom jazyku,
- aplikujú základné pravidlá rómskeho pravopisu v písomnom prejave a základné pravidlá výslovnosti v ústnom prejave.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Ja a moja rodina

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 7. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ začať a udržať krátky rozhovor základnými otázkami: Sar tut vičines?; Keci tuke berš?; Khatar sal?; ✓ opísať seba a zloženie svojej rodiny, napríklad: Vičinav man Jolana. Me som čhaj. Hin man duj phrala., ✓ opísať jednoduchými vetami svoj výzor, napríklad: o baro šero, o kale the bare jakha, o cikno nakh, o parne danda, ✓ rozprávať o členoch rodiny a reagovať na otázky: Ko hin oda? Sar pes vičinel?; ✓ predstaviť svojich súrodencov, napríklad: Ada hin miro phral. Jov pes vičinel Milan., ✓ odpovedať na otázky, napríklad: So keres khere? So kerel khere o dad?; ✓ odpovedať na otázku: Sar sal?; ✓ urobiť rozbor prečítanej básne, 	<p>nadviazanie kontaktu – predstaviť sa, pozdraviť</p> <p>opis seba</p> <p>opis svojho výzoru</p> <p>predstavenie rodinných príslušníkov</p> <p>informácie o tom, kto čo doma robí</p> <p>báseň „Kto som“/„Ko som“ od T. Fabiánovej</p>

Dom, byt / činnosti

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ uviesť adresu svojho bydliska v rómčine, ✓ reagovať na základné otázky o miestach, ktoré navštívili, ✓ rozlíšiť rôzne typy bytov, napríklad: jekhesobakero kher, dujesobakero kher..., ✓ odpovedať stručne na otázky o povinnostiach doma, ✓ vymenovať základné miestnosti v dome, napríklad: e tavibnaskeri (kuchňa), e sovibnaskeri soba, e čhavorikaňi soba, ✓ popísať podrobne zariadenie svojej izby, ✓ pýtať sa a odpovedať na otázku: Kaj oda hino?, ✓ opísať stručne svoj deň s využitím základných fráz, ✓ opísať stručne činnosti detí a mladších členov rodiny, ✓ zreprodukovať obsah prečítaného príbehu, 	<p>bydlisko, bývanie</p> <p>rôzne typy bytov a domov</p> <p>predmety a nábytok v dome, miesta kde sa nachádzajú</p> <p>dôležité každodenné činnosti v domácnosti</p> <p>denný režim</p> <p>činnosti detí a členov rodiny</p> <p>proces učenia sa od rodičov alebo starších členov rodiny</p> <p>príbeh „Verona“ od I. Gabčovej</p>

Moje spoločenstvo

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať pomocou kľúčových slov a jednoduchých fráz svoje spoločenstvo, ✓ opísať stručne mesto, dedinu, kde bývajú, napríklad: Me bešav pro gav. Amaro kher hino baro. Amen hin pandž sobi andro kher., ✓ odpovedať na základné otázky o miestach, ktoré navštívili, ✓ uviesť významné rómske osobnosti, ✓ spoznať rómsku hymnu a opišu rómsku zástavu, ✓ zreprodukovať obsah prečítaných rozprávok, 	<p>opis mesta, dediny alebo miesta, kde žiaci bývajú</p> <p>významné rómske osobnosti</p> <p>rómska hymna, zástava</p> <p>rómske rozprávky od E. Lackovej</p>

Remeslá a povolania

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpovedať pomocou kľúčových slov a jednoduchých fráz/viet na otázky o tradičných a moderných povolaniach Rómov, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o remeslách alebo povolaniach členov svojej rodiny, ✓ charakterizovať jednoduchými vetami remeslá a povolania Rómov v ich blízkom okolí, ✓ určiť produkty rôznych remesiel, napríklad: karfin, petalos, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaných príbehov, 	<p>tradičné remeslá – kováčstvo, košíkárstvo, veštenie, hrnčiarstvo a oprava hrncov</p> <p>súčasná povolania Rómov</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Sviatky a oslavy

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpovedať na otázky: Kana tuke o berša? Keci tuke berš?, ✓ opísať stručne rómske zvyky súvisiace s krstom dieťaťa, Vianocami a Veľkou nocou, ✓ vyjadriť svoje želania, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaného príbehu, 	<p>narodeniny</p> <p>zvyky súvisiace s krstom dieťaťa, vianočnými a veľkonočnými sviatkami</p> <p>moje želania</p> <p>rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>

V škole / V triede

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať základné učebné pomôcky, ✓ opísať zariadenie triedy, ✓ utvoriť množné číslo osvojených podstatných mien, ✓ porozumieť pokynom v triede, v škole, napríklad: beš tele, ušŕi upre, gen, irin, phundav e gend'i, ✓ opísať činnosti žiakov v triede, napríklad: O sikhľ'uvne genen., ✓ použiť privlastňovacie zámena: miro, tiro, leskero, lakero, ✓ vymenovať dni v týždni, ✓ položiť a odpovedať na otázky: Savo hino tiro kamaduno predmetos? Save predmeti tut hin pondzelkone? Savo hino tiro sikhľ'ardo/sikhľ'ard'i?, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaného úryvku, 	<p>trieda a nábytok v nej</p> <p>školské pomôcky</p> <p>pokyny v triede a v škole</p> <p>činnosti žiakov v triede</p> <p>školské predmety</p> <p>dni v týždni</p> <p>úryvok „Sar me phiravas andre škola“ od T. Fabiánovej</p>

Doprava a cestovanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať pozítíva alebo negatíva spojené s cestovaním, ✓ určiť spôsoby dopravy zobrazené na plagátoch a obrázkoch, ✓ odpovedať na otázky, napríklad: Sar rado dromares? Dromarehas imar la mašinaha?, ✓ opísať ako cestujú do školy, ✓ opísať stručne cestu Rómov z Indie, 	<p>spôsobý, akými ľudia zvyknú cestovať, dopravné prostriedky</p> <p>cestujeme do školy</p> <p>cesta Rómov z Indie (spôsobý, akými cestovali, kam cestovali)</p>

Jedlo a oblečenie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vypýtať si základné potraviny doma alebo v obchode, ✓ spýtať sa koľko daná vec stojí, ✓ vyjadriť čo majú alebo nemajú radi vo vzťahu k jedlu a oblečeniu, napríklad: Me narado chav banani. Tecinel pes mange miro nevo gerekos., ✓ vymenovať niektoré zdravé a nezdravé jedlá, ✓ pomenovať niektoré druhy ovocia a zeleniny, ✓ odpovedať na otázku: Savo hino tiro kamaduno chaben/pijiben?, ✓ vymenovať jednotlivé súčasti oblečenia, ✓ vymenovať niektoré tradičné rómske jedlá, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaných rozprávok, 	<p>základné potraviny a nápoje</p> <p>ovocie, zelenina</p> <p>čo je zdravé, čo je nezdravé</p> <p>rómske jedlá</p> <p>moje obľúbené jedlo a nápoj</p> <p>jednotlivé súčasti oblečenia</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p> <p>báseň „Paľikeriben“ od I. Ferkovej</p>

✓ urobiť rozbor básne,	
------------------------	--

Čas, ročné obdobia a počasie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vyjadriť, aké je počasie a vymenovať ročné obdobia, ✓ uviesť, aký je deň a mesiac, ✓ odpovedať na základné otázky o počasí, ktoré majú alebo nemajú radi, napríklad: Me na som rado te del brišind. Me som rado te sitinel o kham., ✓ určiť, kedy začínajú jednotlivé ročné obdobia a aké počasie je pre nich typické, napríklad: Jarone del o brišind. Ńilaje sitinel o kham. Jevende del o jiv., ✓ odpovedať na otázku: Keci hin ori?, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaného príbehu, 	<p>mesiace v roku</p> <p>ročné obdobia</p> <p>počasie v jednotlivých ročných obdobiach</p> <p>čo môžeme v jednotlivých ročných obdobiach robiť</p> <p>časové údaje</p> <p>rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>

Príroda a zvieratá

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ pomenovať zvieratá, ktoré poznajú, ✓ uviesť druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely, napríklad: lulud'a, žel'eňina, ✓ opísať svoje obľúbené zvieratko, ✓ opísať zvieratá a rastliny významné v rómskej tradícii alebo 	<p>domáce zvieratká, ktoré chováme v byte</p> <p>voľne žijúce zvieratá</p> <p>druhy rastlín</p> <p>moje obľúbené zvieratko</p> <p>rozprávka „Lulud'i“ od D. Bangu</p>

<p>živote, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky,</p>	
---	--

Voľný čas a záľuby

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať druhy športov v súvislosti s ročnými obdobiami, ✓ použiť jednotlivé športy väzbou Me džanav te .../ Me na džanav te..., ✓ vyjadriť postoj k jednotlivým aktivitám Me rado .../Me narado..., ✓ diskutovať o svojom voľnom čase, čo robia, ✓ odpovedať na otázku: Save hine tire kamadune interesa?, 	<p>športové disciplíny (zimné, letné)</p> <p>oblúbený šport</p> <p>činnosti vo voľnom čase</p> <p>moje záľuby</p>

REČOVÉ ZRUČNOSTI

<p>Počúvanie s porozumením</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť základným konverzačným otázkam, napríklad: Sar tut vičines? Keci tuke berš?, ✓ porozumieť pokynom pri každodenných činnostiach, ktoré sa vyslovujú pomaly a zreteľne, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú predmety a činnosti v domácnosti, ktoré vykonávajú členovia rodiny, ✓ počúvať a ukázať na obrázku, kde jednotliví ľudia pracujú, napríklad: v obchode, v lekárni, v škole, ✓ porozumieť základným výrazom, ktoré označujú tradičné a súčasné remeslá a povolania Rómov, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú produkty rôznych remesiel, napríklad: petalos, karfin, košaris, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú sviatky, oslavy a významné udalosti v rómskom spoločenstve, ✓ porozumieť základným pravidlám a každodenným činnostiam v škole a v triede, ✓ porozumieť názvom školského nábytku a vybavenia, pomôcok, ak ich počujú v pokynoch,
---------------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť základným slovám, ktoré označujú spôsoby prepravy (mašina, motoris, busos, eroplanos), ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú kľúčové súčasti oblečenia a tradičné oblečenie Rómov, napríklad: gerekos, kamaš'li, cholov, gad, rok'la, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú potraviny a jedlá typické pre rómske domácnosti, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú počasie, ročné obdobia, mesiace v roku, dni v týždni a hodiny, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú zvieratá a rastliny významné v rómskej tradícii, ✓ porozumieť základným výrazom pre šport a iné vonkajšie aktivity, osobné záľuby a záujmovú činnosť,
Čítanie s porozumením	<ul style="list-style-type: none"> ✓ prečítať a porozumieť krátkym textom na tému: rómske deti, rozprávky, život rómskej rodiny, ✓ rozlíšiť obrázky, ktoré znázorňujú predmety a hlavné činnosti rómskeho spoločenstva, ✓ vyhľadať podstatné slová v jednoduchých textoch, ktoré označujú jednotlivé remeslá, produkty rôznych remesiel a povolania Rómov v minulosti aj v súčasnosti, ✓ prečítať a rozoznať slová a čísla na plagátoch a kresbách v triede, napríklad: základné pomôcky, dni v týždni, počet dni v mesiaci, rozvrh hodín, ✓ porozumieť názvom základných potravín, ✓ prečítať a pochopiť základné slová v jednoduchom texte súvisiace s počasím, ročnými obdobiami, ✓ vyhľadať z obrázkov pomenovania zvierat a rastlín významné v rómskych tradíciách alebo živote, ✓ vyhľadať v texte, na kartičkách, na plagáte slová označujúce šport, koničky a ďalšie činnosti, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú piesne a tance, typické voľno časové činnosti doma,
Ústna interakcia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pozdraviť učiteľa, žiakov, iných dospelých a rozlúčiť sa s nimi, ✓ vyjadriť svoje osobné potreby, napríklad: ak potrebuje ísť na toaletu, ✓ odpovedať stručne na základné otázky o domove a povinnostiach doma,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ uviesť telefónne číslo, názvy budov a miest, kde ľudia bývajú a pracujú, ✓ používať jednoduché vety pri odpovediach na základné otázky o miestach, ktoré navštívili, ✓ používať kľúčové slová pri odpovediach na otázky o ich každodenných činnostiach, ✓ odpovedať pomocou jednoduchých viet na otázky o tradičných a moderných povolaniach Rómov, ✓ požiadať o dovoľenie, vypýtať si známe predmety, napríklad: knihu, papier, ceruzu, ✓ odpovedať jednoslovne alebo veľmi krátkymi odpoveďami na základné otázky o škole, ✓ použiť vhodné výrazy: pa'ikerav a mangav tut/tumen, ✓ opísať základnými slovami a jednoduchými frázami rôzne druhy dopravy, ✓ odpovedať jednoslovne alebo veľmi jednoducho na otázky o spoločnej ceste s rodinou, ✓ vypýtať si základné potraviny/jedlo/nápoj v školskej jedálni, doma alebo v obchode, ✓ spýtať sa koľko daná vec stojí, ✓ odpovedať veľmi krátkymi vetami na otázky o jedle/nápojoch a oblečení, ktoré majú alebo nemú radi, ✓ odpovedať veľmi stručne na základné otázky o počasi, ktoré majú alebo nemajú radi, ✓ uviesť, kedy začínajú jednotlivé ročné obdobia a aké počasie je pre nich typické, ✓ určiť koľko je hodín, ✓ odpovedať pomocou jednoduchých fráz/viet na otázky o domácom zvieratku, či majú radi zvieratá, ✓ odpovedať jednoduchými vetami na základné otázky o tom, ako sa pestujú rastliny a zelenina, ✓ odpovedať jednoduchými vetami na otázky o koníčkoch, súťažiach a iných činnostiach, ktorých sa zúčastnili a akým záľubám sa venujú,
Ústny prejav	<ul style="list-style-type: none"> ✓ povedať krátkymi vetami niečo o sebe a o zložení svojej rodiny, ✓ opísať jednoduchými frázami alebo vetami svoj výzor (farbu očí a vlasov, svoju výšku),

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať pomocou kľúčových slov alebo krátkych fráz svoj domov a čo doma robia, ✓ opísať jednoduchými frázami alebo vetami svoje najobľúbenejšie miesto, ✓ opísať pomocou kľúčových slov a jednoduchých fráz svoje spoločenstvo, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o remeslách alebo povolaniach členov svojej rodiny a o remeslách a povolaniach Rómov v ich blízkom okolí, ✓ opísať jednoduchými frázami/vetami každodenné činnosti v škole alebo hru na ihrisku, ✓ pomenovať jednoduchými frázami jednotlivé spôsoby dopravy zobrazené na plagátoch a obrázkoch, ✓ vyjadriť jednoduchými vetami, čo majú alebo nemajú radi vo vzťahu k jedlu a oblečeniu, ✓ povedať jednoduchými vetami, aké je počasie a vymenovať ročné obdobia a povedať, aký je deň, ✓ povedať, kedy sa niečo stalo, ✓ pomenovať zvieratá, ktoré poznajú a druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely, ✓ vymenovať činnosti, ktorým sa radi venujú v škole a činnosti, na ktorých sa zúčastňujú doma,
<p>Písomný prejav</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ napísať/odpísať svoje meno, mená ostatných členov rodiny, adresu, slová o sebe, ✓ napísať/odpísať jednoduché vety/frázy označujúce časti domu a predmety, ktoré sa tam nachádzajú, ✓ napísať/odpísať miestne názvy, ✓ odpísať z tabule krátke vety o činnostiach, ktoré sa odohrávajú na rôznych miestach, ✓ napísať základné slová označujúce alebo súvisiace s remeslami a povolaniami Rómov, ✓ napísať základné vety o rómskych remeslách a povolaniach, ✓ napísať kľúčové slová z tabule, vrátane jednoduchých viet súvisiacich s témou klasa/trieda, ✓ napísať/odpísať kľúčové slová súvisiace s dopravou alebo cestovaním, ✓ označiť slovom obrázok, ktorý zobrazuje rôzne druhy dopravných prostriedkov/spôsobu dopravy,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpísať z tabule krátke vety súvisiace s dopravou, ✓ napísať zoznamy rôznych potravín a rozdeliť ich do skupín, napríklad: želežina, mas, ovoca, ✓ napísať zoznamy oblečenia podľa toho kde sa nosí, napríklad: uraviben andre škola, uraviben khere, uraviben pro športos, ✓ napísať/odpísať slová súvisiace s počasím a ročnými obdobiami, ✓ napísať krátke vety o počasí a ročných obdobiach, ✓ napísať/odpísať názvy zvierat a priradiť ich k obrázkom, ✓ napísať/odpísať pomenovania zvierat, ktoré sa vyskytujú/vyskytovali v živote Rómov, ✓ napísať/odpísať slová označujúce rôzne záľuby a činnosti, ktoré sa odohrávajú v škole alebo mimo nej, ✓ napísať/odpísať slová označujúce rôzne voľno časové činnosti, ktorým sa venujú doma,
--	--

Jazykový systém

LEXIKA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť 450 – 600 lexikálnych jednotiek vrátane zdvorilostnej rečovej etikety, ✓ tvoriť nové slová predponami, ✓ rozlíšiť a použiť synonymá, antonymá, homonymá, ✓ pochopiť internacionalizmy a odvodené slová,
MORFOLÓGIA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť a použiť určitý člen pre ženský rod a mužský rod a množné číslo,
Podstatné mená	<ul style="list-style-type: none"> ✓ určiť správne jednotné a množné číslo, ✓ určiť správne životné a neživotné podstatné mená, ✓ rozlíšiť správne všeobecné a vlastné podstatné mená, ✓ pochopiť a použiť správne tvary podstatných mien v jednotlivých pádoch, ✓ pochopiť a použiť správne tvary nepriameho pádu (le čhaske, la čhake, le čhavenge, le čhajenge),

Prídavné mená	<ul style="list-style-type: none"> ✓ spojiť správne prídavné mená s podstatnými menami: lachi daj, phuro dad, ✓ použiť poznatky o stupňovaní prídavných mien: – er, – jekh/nek: šukar – šukareder – jekhšukareder, ✓ tvoriť k prídavným menám antonymá: thulo/šuko, god'aver/dilino, šukar/džungalo, ✓ pochopiť a použiť správne tvary prídavných mien v jednotlivých pádoch,
Zámená	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť správne osobné zámená (me, tu, jov, joj, amen, tumen, jon), ✓ použiť správne prívlastňovacie – prívlastkové zámená (miro/i/e, tiro/i/e, leskro/i/e, amaro/i/e, tumaro/i/e, lengro/i/e), ✓ použiť správne opytovacie zámená (ko, so, savo, kaj), ✓ použiť správne ukazovacie zámená (k)ada, (k)oda, (k)adi, (k)odi, (k)aja, ✓ pochopiť a použiť správne neurčité zámená (vareko, vareso, varekana, vare(k)haj), ✓ pochopiť a použiť správne záporné zámená (ňiko, ňi(k)haj, ňisar, ňisavo),
Číslovky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať a napísať základné číslovky: 1–1000, ✓ tvoriť správne tvary radových čísloviek od 1–100, ✓ tvoriť správne tvary násobných čísloviek príponou –var (dešvar, deštovar, kecivar), od čísloviek trin, štar a buter príponou -val (trival, štarval, buterval), ✓ použiť správne niektoré tvary neurčitých čísloviek: but, ajci, frima, keci, pherdo, savore, ✓ použiť správne číslovky pri určovaní času,
Slovesá	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozlíšiť slovesá I., II. a III. triedy, ✓ použiť správne tvary slovesá <u>te jel</u>: me som, tu sal, jov hino, joj hiňi, amen sam, tumen san, jon hine, ✓ použiť správne sponové sloveso hin/o, hiňi, hine, ✓ časovať správne známe slovesá I., II. a III. triedy v prítomnom, minulom a v budúcom čase vo všetkých

	<p>osobách,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ pochopiť tvary rozkazovacieho spôsobu niektorých sloviess (ker! – keren!, cirde! – cirden!),
Príslovky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť neodvođené príslovky – čirła, sig, dur, avri, but, ✓ tvoriť odvođené príslovky od predložiek a podstatných mien <u>príponou – e</u> – tele, jevende, ňilaje, d'ivese, ✓ porozumieť a použiť správne príslovky času a častosti deja, napríklad: adad'ives, raťi, idž, tajsa, imar, akana, paľis, ✓ porozumieť a použiť správne príslovky miesta, napríklad: adaj, odoj, avri, andre, khere, ✓ porozumieť a použiť správne príslovky spôsobu a miery, napríklad: lačhes, šukares, lokes,
Predložky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť správne predložky: pal, pre, andre, ke, kije, paš (Pal kaste roves? Užar pre mandel!),
Spojky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť a použiť zlučovacie spojky: u, the, ta (o phral the e phen),
Častice	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť a použiť správne častice, napríklad: šaj, našťi, te, mi (Me šaj džav. Amen našťi sovaha.),
SYNTAX	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť pravidlá správneho slovosledu: podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, ✓ rozlíšiť správne vety podľa modálnosti a vetného obsahu, ✓ tvoriť modelové otázky použitím opytovacích zámen: Sar tut vičines? So oda hin?, ✓ tvoriť opytovacie vety: Hin oda ?, Tiro nav hin ?, ✓ použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie rozkazu, zákazu, výzvy a želania, ✓ použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby a zdôrazňovanie príkazu - Av ča arde!, ✓ tvoriť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby, ✓ tvoriť kladné a záporné vety,
VÝSLOVNOSŤ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ artikulovať zreteľne a vysloviť správne slová podľa fonetického prepisu, ✓ rozlíšiť rytmus a intonáciu oznamovacích, opytovacích, rozkazovacích a zvolacích viet,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť zásady správnej výslovnosti aspirovaných hlások: čh, kh, ph, th, ✓ použiť dôsledne prízvuk na predposlednej slabike fonetického celku, ✓ použiť dôsledne prízvuk na tretej slabike od konca pri troj a viacslabičných tvaroch mien (genitívne tvary a privlastňovacie zámená),
GRAFICKÁ STRÁNKA A PRAVOPIS	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pochopiť rozdiely medzi hláskou a písmenom, ✓ použiť rómsku abecedu v abecednom poriadku, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní samohlások a spoluhlások d', l', ñ, t', ✓ pochopiť pravopis niektorých slov cudzieho pôvodu, ✓ uplatniť pravidlá interpunkcie, ✓ písať správne zápornú časticu <u>na</u> pri slovesách, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní veľkých písmen.

Ja a moja rodina

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ uviesť o sebe a o rodine základné informácie (o nav, o than kaj bešav, miri škola, miri trjeda, mire phrala the pheña, miri daj the dad, mire interesa, mire kamadune školakere predmeti), ✓ porozprávať veku primeraným spôsobom o svojich záujmoch, každodenných činnostiach alebo živote rodiny, ✓ vyjadriť jednoduchými vetami, ako sa cítia (khiňalo/–l'i, lošado/–d'i, nasvalo/–l'i, sasto/–l'i...), 	<p>informácie o sebe (meno, bydlisko, škola, trieda, súrodenci, rodičia, hobby, obľúbené predmety)</p> <p>moje záľuby a zážitky</p> <p>vyjadrenie pocitov (ako sa máme, čo cítime)</p> <p>pomenovať časti tela a vedieť vyjadriť miesto bolesti</p> <p>informácie o rodinných príslušníkoch</p> <p>opis osôb/rodinných príslušníkov v rôznych činnostiach</p> <p>vyjadrenie vzťahu k určitým osobám</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozprávať s použitím sériei frázy alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, ✓ opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, ✓ pomenovať časti tela a vyjadriť miesto bolesti, napríklad: Dukhal man o šero. Dukhal man o pindro. Dukhal man o dand., ✓ opísať stručne rodinných príslušníkov v rôznych činnostiach, napríklad: E daj tavel zumin. E phen sikh'ol. O phral pes bavinel., ✓ vyjadriť stručne vzťah k rodinným príslušníkom, napríklad: Rado dikhav mira baba. Miri daj hiňi lačhejileskeri, me la bares kamav., ✓ porozprávať stručne o rómskych zvykoch a tradíciách, ktoré sa zachovali v ich rodine, ✓ zreprodukovat' stručne obsah prečítaných príbehov, 	<p>zvyky a tradície v rómskych rodinách</p> <p>rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>
--	--

Dom, byt / činnosti

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať stručne svoj dom/byt, napríklad: Amen hin trinesobakero kher. Nekbareder hiňi e bešibnaskeri soba. E tavibnaskeri (kuchňa) hiňi cikňi., ✓ pomenovať nábytok v byte a uviesť jeho miesto, napríklad: Andre čhavorikaňi soba amen hin duj haďi, skamind, kompjuteris., ✓ položiť otázky, kde sa čo v byte nachádza a odpovedať na ne, napríklad: Kaj hin o gaučos? Kaj hin o haďos?, 	<p>byt /dom</p> <p>zariadenie v byte (nábytok)</p> <p>moja izba</p> <p>rozdelenie práce v rómskych rodinách</p> <p>čo doma rád/nerád robím</p> <p>denný režim (kedy čo robíme)</p> <p>„Domček v srdci“/, „O jileskero kheroro“ od J. Ravasza</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ hovoriť o obvyklých činnostiach, porozumieť informáciám v texte s obrázkami, ✓ porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet, čo robia počas bežného dňa doma, ✓ porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, ✓ opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, ✓ vysvetliť pomocou jednoduchých viet alebo fráz, prečo majú alebo nemajú radi niektoré miesto alebo oblasť, ✓ prezentovať stručne rozbor prečítaného diela, 	
---	--

Moje spoločenstvo

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ pomenovať budovy v meste (e skl'epa, o bankos, e patika, e pošta, o kinos), ✓ položiť a odpovedať jednoducho na otázky o tom, čo sa deje v najvýznamnejších verejných budovách v okolí, ✓ vyjadriť údaje o miestach, ktoré navštívili, ✓ porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o známej rómskej osobnosti, 	<p>život v meste, na dedine, v rómskej komunite</p> <p>budovy v meste (obchod, banka, pošta, lekárneň, kino)</p> <p>údaje o smere a mieste, ktoré som navštívil/a</p> <p>moje najobľúbenejšie miesto v mieste bydliska</p> <p>významné rómske osobnosti</p>

Remeslá a povolania

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať krátko tradičné remeslá a povolania Rómov, ✓ opísať stručne prácu rómskeho remeselníka, ✓ pomenovať produkty rôznych remesiel, napríklad: petala, karfina, lanci, košara, ✓ opísať stručne súčasné povolania a aktivity Rómov, ✓ opísať stručne povolania členov rodiny, napríklad: O dad munkašis. Jov kerel buti pro stavbi. E phen skl'eparka. Joj bikenkerel andre skl'epa., ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky, 	<p>tradičné remeslá (kováčstvo, košíkárstvo, veštenie, hrnčiarstvo a oprava hrncov)</p> <p>produkty rôznych remesiel</p> <p>súčasné povolania a aktivity Rómov</p> <p>remeslá, povolania členov mojej rodiny</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Sviatky a oslavy

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť kľúčové slová súvisiace s prípravou osláv, ✓ porozprávať s použitím sériei fráz alebo viet o významných udalostiach v rómskom spoločenstve (thana, kaj pen o Roma arakhen, romane festivali, romano bijav), ✓ opísať stručne významnú udalosť (oslavu) vo svojom živote, 	<p>príprava osláv (narodeniny, vianočné a veľkonočné sviatky)</p> <p>príležitosti, pri ktorých sa stretnú jednotlivé spoločenstva Rómov</p> <p>významné oslavy v mojom živote</p>

V škole/V triede

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať veci nachádzajúce sa v triede: stolki, tabuľa, skamind, ✓ vymenovať školské predmety a pomôcky, napríklad: slovačiko čhib, historija, romaňi čhib, matematika, gend'i, irka, pingalos, ✓ položiť a odpovedať na otázky: So oda hin? Oda hin... , Hin oda... ? He/Na, ✓ pomenovať obľúbený predmet, napríklad: Me rado sikhľ'uvav e historija., ✓ vyjadriť prosbu, napríklad: Mangav tut, deha mange o pingalos?, ✓ vyjadriť ospravedlnenie, napríklad: Odmuken mange, na šund'om, so vakerenas., ✓ porozprávať s použitím sérii fráz alebo viet o zážitkoch počas prázdnin, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky, 	<p>čo všetko sa nachádza v škole, v triede</p> <p>školské pomôcky a predmety</p> <p>môj obľúbený predmet</p> <p>činnosti v škole</p> <p>niečo si od niekoho požičať a o niečo poprosiť</p> <p>ospravedlniť sa</p> <p>prázdniny</p> <p>rómska rozprávka od M. Reiznerovej</p>

Doprava a cestovanie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať stručne cestu do školy, napríklad: Me phirav andre škola busoha. Me phirav andre škola pešones/pro pindre., ✓ položiť a odpovedať na otázky súvisiace s dopravou, napríklad: Sar rado dromares? Sar šaj te dromarel? Dromarehas imar la 	<p>cesta do školy</p> <p>rôzne druhy dopravy</p> <p>akým spôsobom rád cestujem</p> <p>tradičné a moderné spôsoby kočovania/cestovania Rómov</p>

<p>mašinaha? Kaj kames te dromarel? Sar dromaren o Roma andro aver thema?,</p> <p>✓ porozprávať s použitím sériei fráž alebo viet o svojich skúsenostiach s cestovaním,</p> <p>✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky,</p>	<p>skúsenosti s cestovaním, zážitky</p> <p>kde by som rád/a cestoval/a v budúcnosti</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>
--	--

Jedlo a oblečenie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>✓ opísať stručne denný režim, činnosti počas dňa,</p> <p>✓ vyjadriť požiadavku vo vzťahu k jedlu a oblečeniu, napríklad: Me kamav te chal zumin. Me kamav te pijel limonada.,</p> <p>✓ vyjadriť súhlas alebo odmietnutie (He/Na),</p> <p>✓ pomenovať potraviny a nápoje, ktoré sa bežne predávajú v obchodoch, napríklad: maro, čhil, thud,</p> <p>✓ opísať jednoduchými vetami jedlo a nápoj, ktoré majú najradšej,</p> <p>✓ opísať jednoduchými vetami dôležité alebo slávnostné jedlo,</p> <p>✓ použiť frázy súvisiace s pohostinnosťou, napríklad: Bešen tele. So chana, so pijena?</p> <p>✓ hovoriť o tom, čo si radi obliekajú a akú farbu majú radi,</p> <p>✓ položiť a odpovedať na otázky: Kaj ada arakhava?,</p> <p>✓ použiť vhodnú slovnú zásobu pri opise obrázkov, ako aj pri formulácii dialógu na tému: Jedlo a oblečenie,</p>	<p>denný režim (kedy čo robíme)</p> <p>vyjadriť želanie</p> <p>vyjadriť súhlas, odmietnutie</p> <p>potraviny</p> <p>nakupovanie v obchode</p> <p>oblíbené jedlo, nápoj</p> <p>poprosiť o jedlo, nápoj</p> <p>oblečenie (letné, zimné)</p> <p>oblíbené oblečenie (oblíbená farba)</p> <p>pozdravy pri stretnutí a lúčení</p> <p>frázy súvisiace s pohostinnosťou</p> <p>slávnostné jedlá a oblečenie</p> <p>význam pohostinnosti v rómskom spoločenstve</p> <p>rómske príbehy od M. Hübschmannovej</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ vyjadriť uvedené množstvo a cenu tovaru, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítaného príbehu, 	
--	--

Čas, ročné obdobia a počasie

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať jednoduchými vetami aktuálne počasie, ✓ opísať jednoduchými vetami obľúbený deň, počasie, ročné obdobie a dôvod prečo ho majú radi, napríklad: Miro kamaduno d'ives hin o sombat vašoda, hoj akor sam calo famel'ija jekhetane khere. Miro kamaduno beršeskero kotor hin o ňilaj vašoda, hoj akor hin tates, ✓ pomenovať sviatky v jednotlivých ročných obdobiach, napríklad: Jevende hin e Karačoňa. Jarone hin e Patrad'i. Mange hin o berša ňilaje., ✓ opísať stručne oblečenie potrebné v rôznom počasí a ročných obdobiach, napríklad: Jevende šil, phiravav/uravav ciracha the ta'i guba. Ňilaje tates, phiravav charňi cholov the sandali., ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky, 	<p>znaky jednotlivých ročných období</p> <p>činnosti v jednotlivých ročných obdobiach</p> <p>oslavy a sviatky v jednotlivých ročných obdobiach</p> <p>obľúbené ročné obdobie a dôvod, prečo ho mám rád/a</p> <p>obľúbený deň a dôvod, prečo ho má rád/a</p> <p>frázy spojené s opisom momentálneho počasia</p> <p>oblečenie v rôznom počasí a rôznych ročných obdobiach</p> <p>rómska rozprávka od A. Rusenka</p>

Príroda a zvieratá

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozprávať jednoduchými vetami o starostlivosti o zvieratá alebo o chove domáceho zvieratka, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o divých zvieratách a o tom, kde žijú, ✓ pomenovať druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely, napríklad: lulud'a, kašta, džov, želeňina, ✓ uviesť k nim kladný alebo záporný vzťah väzbou: Me rado / Me narado, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o presvedčeniach/poverách Rómov, ✓ porozprávať stručne o zvieratách, ktoré boli súčasťou života a činností Rómov, ✓ hovoriť stručne o prírode počas jednotlivých ročných období, ✓ opísať stručne svoj vzťah k prírode a zvieratám, ✓ zreprodukovať stručne obsah prečítanej rozprávky, 	<p>domáce, hospodárske, divé zvieratá</p> <p>druhy rastlín, ktoré sa pestujú na rôzne účely</p> <p>pestovanie rôznych rastlín a zeleniny</p> <p>rastliny a zvieratá významné v rómskej tradícii alebo živote</p> <p>presvedčenia/povery Rómov</p> <p>zvieratá v rómskych rozprávkach a príbehoch</p> <p>zvieratá, ktoré boli súčasťou života a činností Rómov</p> <p>môj vzťah k prírode a zvieratám</p> <p>ochrana prírody</p> <p>rómske rozprávky od M. Hübschmannovej</p>

Voľný čas a záľuby

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> ✓ pomenovať činnosti, ktoré majú radi a ktoré sa im páčia, napríklad: Mange pes tecinel o športos. Mange pes tecinel o kompjuteris, ✓ povedať, ktorý šport ovláda a to väzbou: Me džanav te.../ Me na džanav te..., ✓ vyjadriť postoj k jednotlivým aktivitám: Me rado.../Me narado, ✓ rozprávať stručne o svojej obľúbenej aktivite, ✓ opísať s použitím sérii fráz alebo viet svoje zážitky, ✓ porozprávať s použitím sérii fráz alebo viet o rómskom divadle Romathan, o rómskej hudbe, o rómskych piesňach, ✓ porozprávať stručne o voľno-časových aktivitách, ktoré robia doma, napríklad: Andro voľno vachtos bavinav kompjuteris., ✓ porozprávať stručne o rómskych osobnostiach v literatúre, v hudbe, napríklad: E Lackova sas bari romaňi lekhađi. Joj lekhađa o romane paramisa., ✓ opísať jednoduchými vetami obľúbené televízne programy, 	<p>činnosti, ktoré mám rád/a</p> <p>moje najobľúbenejšie voľno-časové činnosti</p> <p>spoločné hry</p> <p>moje zážitky</p> <p>spoločné trávenie voľného času</p> <p>umelecké činnosti</p> <p>voľno-časové činnosti</p> <p>rómske osobnosti</p>

REČOVÉ ZRUČNOSTI

<p>Počúvanie s porozumením</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozumieť viacerým základným konverzačným otázkam, napríklad: Sar tut vičines? Keci tuke berš? Joj hiňi tiri phen?, Kaj kerel tiri phen?, So kerel tiri phen?, ✓ porozumieť viacerým pokynom pri každodenných činnostiach, ktoré sa vyslovujú priamo a zreteľne, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú predmety a činnosti v domácnosti, ktoré vykonávajú členovia rodiny a blízki priatelia, ✓ počúvať a ukázať na obrázku, kde jednotliví ľudia pracujú a porozumieť činnosti ich práce, ✓ porozumieť základným výrazom, ktoré označujú tradičné a súčasné remeslá a povolania Rómov, produkty rôznych remesiel, napríklad: petalos, karfin, košaris, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú činnosti počas sviatkov, osláv a významných udalosti v rómskom spoločenstve, ✓ porozumieť základným pravidlám a každodenným činnostiam v škole a triede v priamej komunikácii, ✓ porozumieť názvom školského nábytku a vybavenia, pomôcok, ak ich počujú v pokynoch, ✓ porozumieť základným slovám, ktoré označujú spôsoby prepravy (mašina, motoris, busos, eroplanos), ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú viaceré kľúčové súčasti oblečenia a tradičné oblečenie Rómov, ✓ porozumieť slovám, ktoré označujú zloženie potravín a jedál, ✓ porozumieť základným slovám, ktoré označujú počasie, ročné obdobia, mesiace v roku, dni v týždni a hodiny (sitinel o kham, del brišind, del jiv, avri tates, avri šil), ✓ porozumieť základným slovám, ktoré označujú zvieratá a rastliny významné v rómskej tradícii alebo živote, keď ich niekto povie alebo prečíta a sú sprevádzané obrázkom, ✓ porozumieť základným výrazom pre šport a iné vonkajšie aktivity, osobné záľuby a záujmovú činnosť,
---------------------------------------	--

<p>Čítanie s porozumením</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ prečítať obsiahlejšie texty na tému: rómske detí, rozprávky, život rómskej rodiny a spoločenstva, ✓ prečítať a porozumieť jednoduchému textu, ktorý opisuje každodenné činnosti v domácnosti, ✓ rozlíšiť rôzne typy bytov, domov, ✓ prečítať a porozumieť jednoduchým príbehom, rozprávkam s vysokou frekvenciou slov, ktoré odrážajú alebo súvisia s nejakým aspektom/mi rómskeho spôsobu života, ✓ prečítať a porozumieť krátkym jednoduchým textom (rozprávky, legendy, príbehy), ktoré obsahujú opisy remesiel, alebo činnosti Rómov s vysokou frekvenciou známych slov, ✓ prečítať a porozumieť krátkemu textu o škole s vysokou frekvenciou slov, ktoré žiaci už poznali alebo sa ich nedávno naučili, ✓ prečítať a pochopiť kľúčové slová jednoduchého textu o cestovaní, kočovaní a doprave, ✓ rozlíšiť v texte podstatné informácie krátkeho opisu druhov prác, ✓ prečítať a porozumieť názvom a základnému opisu potravín, ktoré sa bežne predávajú v obchodoch, ✓ vyhľadať podstatné slová v jednoduchom opise jedla a oblečenia v príbehu, ✓ identifikovať pomocou obrázkov kľúčové informácie o počasí a ročných obdobiach, napríklad: brišind, balvaj, jiv, šil, tates, ✓ prečítať a porozumieť veľmi krátkemu textu o zvieratách a prírode, ak obsahujú známe slová s vysokou frekvenciou a sú doplnené vhodnými obrázkami, ✓ prečítať a porozumieť krátkemu textu alebo príbehu, ktorý opisuje voľno-časovú činnosť, ✓ prečítať a porozumieť krátkym jednoduchým textom, ktoré opisujú športové podujatia,
<p>Ústna interakcia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpovedať na známe otázky o tom, ako sa volajú, koľko majú rokov, koľko majú súrodencov, ✓ vymenovať mená členov rodiny a ich pozitívne vlastnosti,

- ✓ iniciovať rozhovor na známu tému (napríklad o tom, čo robil včera, cez víkend),
- ✓ začať, udržať a ukončiť jednoduchý rozhovor s učiteľom alebo iným žiakom,
- ✓ odpovedať na jednoduché otázky o svojom každodennom živote a o tom čo majú alebo nemajú radi,
- ✓ pýtať sa a jednoducho odpovedať na otázky o tom, čo sa deje v najvýznamnejších verejných budovách v okolí a na otázky o ľuďoch, ktorí v týchto budovách pracujú,
- ✓ položiť jednoduché otázky na aktivity spojené s remeslami a povolaniami Rómov,
- ✓ položiť otázky o povolaniach Rómov v súčasnosti a odpovedať na otázky,
- ✓ udržať rozhovor s iným žiakom pri spoločnej práci a opísať situácie, ktoré sa v škole vyskytli,
- ✓ odpovedať správne na jednoduché otázky o škole,
- ✓ odpovedať správne na základné otázky o tom, akým spôsobom radi cestujú,
- ✓ porozprávať o svojich zážitkoch z cestovania,
- ✓ položiť základné otázky o jedle a nápojoch, ktoré majú alebo nemajú radi a odpovedať na otázky,
- ✓ položiť základné otázky o oblečení (napríklad: čo je vhodné obliecť si v rôznom počasí) a odpovedať na otázky,
- ✓ diskutovať jednoduchými vetami o výbere jedla pre rodinnú alebo inú výnimočnú udalosť,
- ✓ položiť jednoduché otázky o počasí a ročných obdobiach, ktoré majú alebo nemajú radi a odpovedať na otázky,
- ✓ položiť a odpovedať na otázky o sviatkoch alebo slávnostiach, ktoré sa spájajú s konkrétnym obdobím počas roka,
- ✓ odpovedať na jednoduché otázky o zvieratách a rastlinách, ktoré majú alebo nemajú radi,
- ✓ položiť a odpovedať na jednoduché otázky o chove zvierat, pestovaní rastlín,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ položiť a odpovedať na jednoduché otázky o vzťahu rôznych skupín k určitým zvieratám, ✓ položiť a odpovedať na jednoduché otázky o slede udalostí počas predstavenia alebo hry, ✓ položiť a odpovedať na jednoduché otázky o filme, ✓ položiť a odpovedať na jednoduché otázky o voľno-časových činnostiach,
<p>Ústny prejav</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porozprávať jednoduchými vetami veku primeraným spôsobom o svojich záujmoch, každodenných činnostiach alebo živote rodiny, ✓ vyjadriť jednoduchými vetami, ako sa cítia (khiňarno/–ňi, lošardo/–d’i, nasvalo/–l’i, sasto/–t’i), ✓ porozprávať s použitím sériej fráz alebo viet, čo robia počas bežného dňa doma, v škole, ✓ porozprávať s použitím sériej fráz alebo viet, čo členovia rodiny robia počas bežného dňa, ✓ opísať činnosti bežného dňa podľa obrázkov, ✓ vysvetliť pomocou jednoduchých viet alebo fráz, prečo majú alebo nemajú radi niektoré miesto alebo oblasť, ✓ porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o známej rómskej osobnosti, ✓ porozprávať pomocou fráz alebo jednoduchých viet o svojom každodennom živote, ✓ opísať jednoduchými vetami remeslá a povolania Rómov, ✓ opísať stručne prácu rómskeho remeselníka, ✓ opísať jednoduchými vetami obľúbené televízne programy, ✓ opísať jednoduchými vetami, akým spôsobom chodia každý deň do školy, ✓ pomenovať a opísať stručne dopravné prostriedky, ✓ opísať jednoduchými vetami druh jedla, ktoré majú najradšej, ✓ opísať jednoduchými vetami dôležité alebo slávnostné jedlo,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať jednoduchými vetami s použitím vhodných prídavných mien obľúbený deň, počasie, ročné obdobie, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o starostlivosti o zvieratá alebo o chove domáceho zvieratka, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o divých zvieratách a o tom, kde žijú, ✓ porozprávať jednoduchými vetami o presvedčeniach/poverách Rómov, ✓ opísať jednoduchými vetami záľubu alebo voľno-časovú aktivitu,
<p>Písomný prejav</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ opísať jednoduchými vetami rodinu a každodenné činnosti v rodine, ✓ opísať jednoduchými vetami svoje záujmy, čo radi alebo neradi robia, ✓ napísať krátky text s opisom svojho domu/bytu, ✓ napísať krátky list na tému „Miro d'ives“, ✓ napísať jednoduché vety o obľúbenom mieste a vysvetliť prečo ho majú radi, ✓ napísať jednoduché vety o mieste, ktoré navštívili, ✓ napísať jednoduché vety o živote vo svojom spoločenstve, ✓ napísať s použitím známej slovnej zásoby a na základe vizuálneho podnetu (napríklad obrázku, fotografie) krátke texty o rómskych remeslách, ✓ napísať s použitím známej slovnej zásoby krátke texty, v ktorých opíšu remeslá Rómov, ✓ napísať veľmi krátky text s opisom triedy a ostatných žiakov v triede, ✓ napísať veľmi krátky text z témy nedávno preberanej v triede, ✓ napísať krátky text o jednotlivých druhoch dopravy, ✓ opísať krátkymi vetami známu cestu, ✓ napísať krátky text, v ktorom opíšu zážitky z cestovania so svojou rodinou,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ napísať vety o oblečení potrebnom v rôznom počasí a rôznych ročných obdobiach, ✓ napísať krátky text o dokonalom dni, ✓ napísať jednoduché vety o divých a hospodárskych zvieratách alebo o domácom zvieratku, v ktorých používajú známu slovnú zásobu, ✓ napísať krátky text, kde s použitím známej slovnej zásoby opíšu svoje najobľúbenejšie voľno-časové činnosti alebo záľuby,
LEXIKA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť 1000 – 1500 lexikálnych jednotiek vrátane zdvorilostnej rečovej etikety, ✓ použiť 300 lexikálnych jednotiek, určených na receptívne osvojenie pri čítaní a počúvaní, ✓ tvoriť nové slová predponami, príponami, skladaním, odvodzovaním, ✓ rozlíšiť a použiť synonymá, antonymá, homonymá a viacvýznamové slová, ✓ pochopiť internacionalizmy a odvodené slová,
MORFOLÓGIA	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť určitý člen pre ženský a mužský rod a množné číslo, ✓ rozlíšiť jednotné a množné číslo, ✓ rozlíšiť životné a neživotné podstatné mená, ✓ rozlíšiť všeobecné a vlastné podstatné mená, ✓ určiť funkcie pádov: Nominatív, Vokatív, Akuzatív, Datív, Lokál, Ablatív, Inštrumentál, Genitív, Nepriamy pád, ✓ skloňovať podstatné mená,
Podstatné mená	
Prídavné mená	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ spojiť správne prídavné mená s podstatnými menami: lachi daj, phuro dad, ✓ stupňovať prídavné mená: – er, – jekh/nek: šukar–šukareder–jekhšukareder, ✓ tvoriť k prídavným menám antonymá: thulo/šuko, god'aver/dilino, šukar/džungalo,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ skloňovať prídavné mená,
Zámená	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť osobné zámená (me, tu, jov, joj, amen, tumen, jon), ✓ použiť prívlastňovacie – prívlastkové zámená (miro/i/e, tiro/i/e, leskro/i/e, amaro/i/e, tumaro/i/e, lengro/i/e), ✓ použiť prívlastňovacie zámená zvrätané (peskero/i/e, pengero/i/e), ✓ použiť neutrálne ukazovacie zámená a ich najčastejšie spojenia (napríklad, (k)oda - (k)odi – (k)oja – ten/to, tá a ich tri stupne), ✓ použiť zámená na označenie vzdialenosti: (k)ada, (k)oda, oka, oka d'ives, oka kurko, oka berš, ✓ použiť opytovacie zámená (ko, so, savo, kaj), ✓ použiť neurčité zámená: vareko, vareso, varekana, vare(k)haj, kokamel, sokamel, kanakamel, kajkamel, ✓ použiť záporné zámená: (ň)iko, (ň)i(k)haj, (ň)isar, (ň)isavo), ✓ použiť vzťahné zámená (so, savo, kaj),
Číslovky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vymenovať a napísať základné číslovky: 1 – 10 000, ✓ tvoriť správne tvary radových čísloviek a vie ich skloňovať, ✓ tvoriť správne tvary násobných čísloviek príponou –var (dešvar, deštovar, kecivar), od čísloviek trin, štar a buter príponou –val (trival, štarval, buterval), ✓ použiť tvary neurčitých čísloviek, ✓ použiť číslovky pri určovaní času,
Slovesá	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozlíšiť slovesá I., II. a III. triedy, ✓ použiť správne tvary slovesá <u>te jel</u>: me som, tu sal, jov hino, joj hiňi, amen sam, tumen san, jon hine, ✓ použiť správne sponové sloveso: hin/o, hiňi, hine,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ časovať správne známe slovesá I., II. a III. triedy v prítomnom, minulom a v budúcom čase vo všetkých osobách, ✓ tvoriť rozkazovací spôsob sloviess (ker! – keren!, cirde! – cirden!),
Príslovky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť neodvodené príslovky – čirla, sig, dur, avri, but, ✓ tvoriť odvodené príslovky od predložiek a podstatných mien príponou – e: tele, jevende, ňilaje, d'ivese, ✓ tvoriť odvodené príslovky od predložky vaš a paš príponou –e: vaše, paše, ✓ tvoriť odvodené príslovky od slova rat/noc príponou – i: ra'i, ✓ tvoriť odvodené príslovky od pôvodných prídavných mien príponou – es: phares, ✓ tvoriť príslovky času a častosti deja - adad'ives, ra'i, idž, tajsa, imar, akana, pa'is, ✓ tvoriť príslovky miesta - adaj, odoj, avri, andre, khere, ✓ tvoriť príslovky spôsobu a miery – lačhes, šukares, lokes,
Predložky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť správne predložky so širším významom: andre, ke, kije, paš,
Spojky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pochopiť a použiť zlučovacie spojky: u, the, ta (o dad the e daj), ✓ pochopiť a použiť podrad'ovacie spojky: kaj, hoj,
Častice	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pochopiť a použiť častice <u>te</u>, <u>mi</u>, napríklad: Oča, te na peres!, Mi šunen the hon!, ✓ použiť správne modálne častice šaj, naš'i (Šaj vičinas le Romen. Savore džene naš'i avaha!),

<p>SYNTAX</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť pravidlá správneho slovosledu: podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, ✓ rozlíšiť vety podľa modálnosti a vetného obsahu, ✓ tvoriť modelové otázky použitím opytovacích zámen: Sar tut vičines? So oda hin?, ✓ tvoriť opytovacie vety: Hin oda ? Tiro nav hin ?, ✓ použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie rozkazu, zákazu, výzvy a želania, ✓ použiť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby a zdôrazňovanie príkazu - Av ča arde!, ✓ tvoriť vetné konštrukcie na vyjadrenie prosby, ✓ tvoriť kladné a záporné vety, ✓ tvoriť pomocou spojok priraďovacie a podrad'ovacie súvetia,
<p>VÝSLOVNOSŤ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ artikulovať zreteľne a vysloviť správne slová podľa fonetického prepisu, ✓ rozlíšiť rytmus a intonáciu oznamovacích, opytovacích, rozkazovacích a zvolacích viet, ✓ použiť zásady správnej výslovnosti aspirovaných hlások: čh, kh, ph, th, ✓ použiť dôsledne prízvuk na predposlednej slabike fonetického celku, ✓ použiť dôsledne prízvuk na tretej slabike od konca pri troj a viacslabičných tvaroch mien (genitívne tvary a privlastňovacie zámená), ✓ použiť viazanú výslovnosť: so oda hin – s'oda hin, ke amende – k'amende,
<p>GRAFICKÁ STRÁNKA A PRAVOPIS</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ použiť správne písanie malých a veľkých písmen rómskej abecedy, ✓ porozumieť rozdiely medzi hláskou a písmenom, ✓ použiť rómsku abecedu v abecednom poriadku, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní samohlások a spoluhlások d', l', ñ, t', ✓ písať správne slová cudzieho pôvodu,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní slov osobitne a dovedna, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní interpunkčných znamienok, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní zápornej častice <u>na</u> pri slovesách, ✓ aplikovať správne vedomosti o písaní veľkých písmen.
--	--